

Economie blijft goed presteren

Auteur(s):

Centraal Planbureau

*Deze bijdrage is verzorgd door het CPB.***Verschenen in:**

ESB, 85e jaargang, nr. 4237, pagina 14, 7 januari 2000

Rubriek:

Monitor

Trefwoord(en):

voortuitblik

De Nederlandse economie blijft krachtig groeien. Tegenover een licht dalende consumptiegroei staat een aantrekkende uitvoer. De werkloosheid daalt verder.

De Nederlandse economie groeide vorig jaar belangrijk meer dan eerder werd geraamd: de economische groei bedroeg waarschijnlijk 3½%. Het CPB verwacht dat het bbp dit jaar slechts in beperkte mate aan dynamiek verliest. In de projectie zwakt de toename van het bbp af tot 3¼%. De werkloosheid daalt dit jaar naar verwachting tot 3½%.

Ontwikkelingen wereldeconomie

De groei van de wereldeconomie versnelde in de tweede helft van 1999 onverwacht krachtig. De Amerikaanse economie bleef sterk groeien, het herstel in Azië zette krachtig door en de Europese economie trok duidelijk aan. Verwacht wordt dat de groei van de wereldeconomie dit jaar toeneemt tot 3½% (zie [tabel 1](#)). In de projectie neemt de dynamiek van de binnenlandse bestedingen in de VS af, maar het Amerikaanse bbp groeit naar verwachting toch nog met drie procent. Ten aanzien van Japan bestaat nu meer optimisme dan enige tijd geleden, maar de groei van de Japanse economie bedraagt dit jaar, net als in 1999, waarschijnlijk toch niet meer dan één procent. Voor de overige Aziatische landen wordt uitgegaan van een voortzetting van het snelle herstel dat eind 1998 op gang kwam. Het bbp van deze landen neemt dit jaar vermoedelijk even sterk toe als in 1999 (5%). Het bbp van de EU-15 stijgt dit jaar naar verwachting met drie procent.

Tabel 1. Bbp-volume naar regio's, 1998-2000, mutaties per jaar in procenten

	1998	1999	2000
Wereld	2,3	3	3½
Industrielanden	2,4	2¾	2¾
Verenigde Staten	4,3	4	3
Japan	- 2,8	1	1
EU-landen	2,7	2	3
Overige landen	2,2	3	4½

T

Bij de geraamde ontwikkeling van de wereldeconomie past een groei van de relevante wereldhandel in dit jaar van acht procent. Dit cijfer is belangrijk hoger dan het CPB in de *Macro Economische Verkenning 2000* raamde (5½%). Dit is het gevolg van de onverwacht sterke versnelling van de groei van de industriële productie en van de wereldhandel in de tweede helft van vorig jaar.

De door Nederland geïmporteerde inflatie wordt nu hoger geraamd dan in de MEV, als gevolg van de sterkere dollar en de hogere olieprijs. De dollar was medio december maar weinig minder waard dan een euro. Voor dit jaar wordt uitgegaan van een gemiddelde koers van 0,93 euro, hetgeen overeenkomt met f 2,05. De olieprijs bedraagt in de raming dit jaar gemiddeld 21,50 dollar per vat, tegen gemiddeld 18 dollar per vat in 1999. Bij deze ontwikkelingen wordt verwacht dat het Nederlandse invoerprijspeil dit jaar met 2¼% omhoog gaat.

Amerikaanse economie onzeker

De vooruitzichten voor de wereldeconomie zijn belangrijk verbeterd ten opzichte van een kwartaal geleden. Bovendien zijn de risico's van het optreden van nieuwe (financiële) verstoringen afgenomen. De Amerikaanse economie blijft echter een bron van onzekerheid. Zowel een scenario met een meevallende Amerikaanse groei als een scenario waarin deze groei juist lager uitkomt, behoort tot de mogelijkheden. Enerzijds valt namelijk niet uit te sluiten dat de binnenlandse bestedingen in de VS opnieuw harder groeien dan geraamd, en dat de dollar bijgevolg krachtiger blijft dan in de projectie. Anderzijds zouden de financiële onevenwichtigheden in de VS tot een scherpe daling van de koers van de dollar en een stijging van de rentevoet kunnen leiden, mogelijk gevolgd door een koerscorrectie op Wall Street. In dat geval is een harde landing van de Amerikaanse economie mogelijk. In het eerste scenario neemt het Europese bbp

meer toe als gevolg van grotere Amerikaanse importen, in het tweede groeit de Europese economie juist minder hard als gevolg van geringere importen van de VS. Bij een sterkere dollar komt bovendien de Europese inflatie hoger uit, terwijl deze bij een zwakkere dollar juist lager uitkomt (zie ook het kader).

Onzekerheid rond de Amerikaanse economie

De groei van de Amerikaanse economie zou opnieuw hoger kunnen uitkomen dan geraamd. In dit geval profiteert de rest van de wereld van een grotere Amerikaanse vraag naar importen. Dit effect wordt vergroot door de hogere dollarkoers die dan valt te verwachten. Anderzijds is er een risico dat de voor dit jaar geraamde dollarkoers 'te hoog' is. De combinatie van de negatieve particuliere besparingen en het tekort op de lopende rekening van de vs kan internationale beleggers terughoudender maken om in de vs te investeren en daarmee de Amerikaanse consumptie te financieren. Dit kan tot een substantiële neerwaartse druk op de dollarkoers leiden.

De tabel toont de effecten voor de Nederlandse economie van een groei van het Amerikaanse bbp die $\frac{3}{4}$ %-punt hoger uitkomt en een dollarkoers die dit jaar gemiddeld 1 euro in plaats van 0,93 euro bedraagt (zie [tabel 2](#)). De sterkere groei van de relevante wereldhandel en de verbetering van de prijsconcurrentiepositie als gevolg van de depreciatie van de euro leiden in deze variant tot een hogere groei van de uitvoer en daarmee van het bbp. De depreciatie van de euro leidt bovendien tot een hogere inflatie, omdat de invoerprijzen meer stijgen. Mocht daarentegen de tweede variant zich voordoen, waarin sprake is van een harde landing van de Amerikaanse economie, dan zijn de effecten tegengesteld.

Tabel 2. Effecten van een sterkere Amerikaanse groei in 2000^a

Relevante wereldhandel	1,0
Concurrerend uitvoerprijspeil	3,5
Prijspeil invoer	2,7
Prijspeil particuliere consumptie	0,5
Contractloon marktsector	0,3
Investerings (excl. woningen)	0,5
Uitvoer goederen (excl. energie)	2,3
Bbp	0,5
Werkgelegenheid marktsector	0,0
Arbeidsinkomensquote (%-punt)	- 0,2

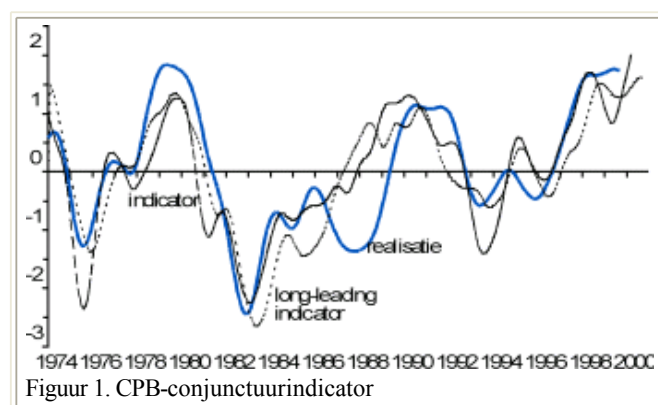
a. Afwijkingen van de centrale projectie in procenten

Groeimeevaller in 1999

Het Nederlandse bbp is vorig jaar waarschijnlijk toegenomen met $3\frac{1}{2}$ %. In de MEV 2000 werd voor 1999 nog een economische groei van $2\frac{3}{4}$ % geraamd. De hoger uitkomende groei hangt samen met een meevallende stijging van de investeringen en een nog krachtiger dan verwacht herstel van de uitvoer. Terugkijkend op 1999 valt te constateren dat de vertraging van de economische groei, die zich vanaf medio 1998 manifesteerde als gevolg van een daling van de uitvoer, zeer mild is geweest. De consumptieve bestedingen behielden namelijk hun dynamiek, terwijl bovendien in de loop van 1999 de economische groei weer versnelde dankzij een sterk aantrekken van de uitvoer bij een krachtig blijvende toename van de consumptie.

Gunstige vooruitzichten

De CPB-conjunctuurindicator wijst voor de komende maanden op een boventrendmatige groei van het bbp (zie [figuur 1](#)). Vooral de uitvoer is hiervoor verantwoordelijk. Zo heeft het aantal orders uit het buitenland zich de afgelopen maanden bijzonder voorspoedig ontwikkeld. Bovendien wijzen de IFO-indicator voor Duitsland en de OESO-conjunctuurindicator voor Europa op gunstige perspectieven voor de Nederlandse exporteurs vanwege een krachtig aantrekken van de Europese conjunctuur.

Volgens de long-leading indicator is de economische groei ook in het tweede en derde kwartaal van volgend jaar boventrendmatig. Dit

voorzicht steunt met name op een nog steeds sterke groei van de geldhoeveelheid, de hoge koopbereid van consumenten, het geringe aantal faillissementen en de voorspoedige ontwikkeling van het aantal bouwvergunningen voor woningen.

Consumptiegroei zwakt af

Al een aantal jaren neemt de particuliere consumptie belangrijk meer toe dan verwacht mocht worden op grond van de ontwikkeling van het reëel beschikbaar gezinsinkomen. Zo groeide de consumptie vorig jaar met maar liefst 4¼%, terwijl de inkomensgroei beperkt bleef tot twee procent. Als gevolg daarvan zijn de vrije gezinsbesparingen als percentage van het beschikbare gezinsinkomen in recordtempo gedaald, van 6,4% midden jaren negentig tot 1¾% in 1999. Vermogenseffecten vormen de verklaring voor dit verschijnsel: de afgelopen jaren zijn de waarde van de eigen woning en de waarde van het aandelenbezit van gezinnen flink gestegen. De vermogenseffecten zullen dit jaar naar verwachting aan kracht inboeten, vooral omdat de vorig jaar gestegen kapitaalmarktrente naar verwachting een remmende invloed gaat uitoefenen op de prijsstijging van huizen.

Hoewel de groei van de particuliere consumptie in 2000 waarschijnlijk vertraagt tot 3½%, blijft deze nog ruimschoots boven de trendmatige groei. Ook dit jaar groeit het aantal mensen met een baan sterk, zij het minder dan vorig jaar. De koopkracht van gezinnen neemt zelfs meer toe dan in 1999 omdat de contractloonstijging naar verwachting versnelt en de lastendruk voor gezinnen omlaag gaat. De toename van het reëel beschikbaar gezinsinkomen komt daarmee in 2000 waarschijnlijk uit op 2¼%. De vrije besparingen van gezinnen nemen nog met een procent van het beschikbare gezinsinkomen verder af.

De groeivertraging van de particuliere consumptie zal zich vooral voordoen bij de duurzame goederen. De afgelopen jaren zijn juist deze goederen in een zodanige mate aangeschaft dat thans verzadigingseffecten zijn te verwachten: dit geldt het meest uitgesproken voor auto's.

Uitvoer behoudt dynamiek

Het buitengewoon krachtige herstel van de Nederlandse uitvoer dat zich vanaf medio 1999 voordoet, zet zich naar verwachting dit jaar voort, onder invloed van een sterke buitenlandse vraag. Van jaar-op-jaar bezien zal de uitvoergroei evenwel flink versnellen van 5¾% vorig jaar naar 8¼% dit jaar. De concurrentiekracht van Nederlandse exporteurs blijft waarschijnlijk in grote lijnen ongewijzigd ten opzichte van 1999. Weliswaar stijgen in de projectie de Nederlandse exportprijzen dit jaar met 1¾%, terwijl de concurrentieprijzen (in gulden) een half procent stijgen. Dat komt echter vooral omdat de betere marktomstandigheden in de chemie een doorberekening van de sterk gestegen olieprijs - basisgrondstof voor de chemie - in de afzetprijzen mogelijk maken. Vanwege het energie-intensieve exportpakket van Nederland in vergelijking met andere landen, heeft dit een groot opwaarts effect op de exportprijs zonder dat dit een concurrentienadeel oplevert.

Investerings

Onder invloed van de sterk herstellende buitenlandse vraag naar Nederlandse goederen trekt de productie in de industrie krachtig aan. De bezettingsgraad zal hierdoor verder oplopen en industriële ondernemers aanzetten meer te gaan investeren. Afgaande op de verleende bouwvergunningen voor de investeringen in bedrijfsgebouwen, waaronder kantoren, zijn de vooruitzichten rooskleurig. Daarentegen nemen de investeringen in auto's flink af, mede onder invloed van de hierboven genoemde verzadigingseffecten. Per saldo zullen de investeringen van bedrijven in vaste activa dit jaar met ruim drie procent toenemen na een stijging van vijf procent in 1999.

De investeringsgroei in 1999-2000 is relatief gematigd, niet alleen in vergelijking met die van de periode 1996-1998, maar ook gezien de voortgaande productiegroei van bedrijven. De belangrijkste reden is de weinig florissante ontwikkeling van de winstgevendheid. De arbeidsinkomensquote van de marktsector steeg in 1999 waarschijnlijk met 1¼%-punt en neemt dit jaar naar verwachting met een procentpunt toe.

Werkloosheid daalt verder

De werkgelegenheid groeide vorig jaar met 2½%. Dit jaar daalt de toename van de werkgelegenheid waarschijnlijk tot 1½%. Dit is voor een deel het gevolg van de geprojecteerde versnelling in de groei van de reële arbeidskosten. Daarnaast speelt de krapte op de arbeidsmarkt een rol: deze gaat namelijk gepaard met een opwaarts effect op de groei van de arbeidsproductiviteit, bijvoorbeeld omdat bedrijven de werknemers vaker laten overwerken. De werkgelegenheid blijft echter vermoedelijk sterker groeien dan het arbeidsaanbod, zodat de werkloosheid verder kan dalen; in de projectie van 4% in 1999 tot 3½% in 2000 (zie [tabel 3](#)).

Tabel 3. Kerngegevens voor Nederland, 1998-2000, mutaties per jaar, in procenten

	1998	1999	2000
<i>Volume bestedingen en productie</i>			
Particuliere consumptie	4,1	4¼	3½
Investerings in woningen	- 0,9	3¼	3¼
Bruto investeringen bedrijven (excl. woningen)	8,6	5	3
Goederenuitvoer (exclusief energie)	6,8	5¾	8¼
Goedereninvoer	8,0	5¾	8½
Bbp	3,7	3½	3¼
<i>Arbeidsmarkt</i>			
Werkgelegenheid (12 of meer uur per week, personen)	2,4	2½	1½
Werkloze beroepsbevolking (niveau, in %)	4,9	4	3½

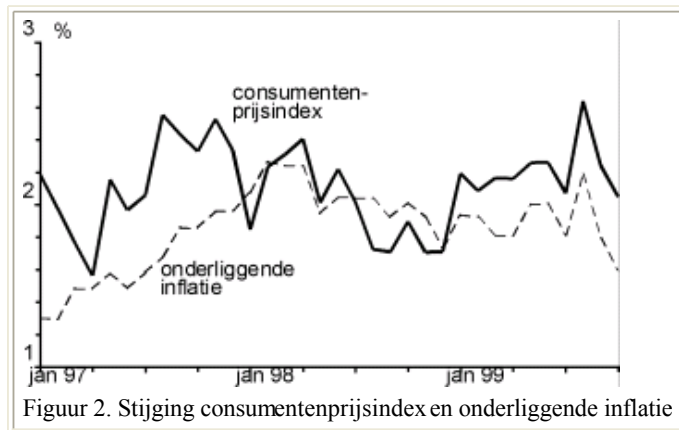
Lonen en prijzen

Contractloon marktsector	3,0	2½	3½
Loonsom per werknemer, (marktsector)	2,3	3¼	3½
Reëel beschikbaar gezinsinkomen	2,1	2	2¼
Consumentenprijsindex	2,0	2¼	2¼

T

Inflatie stabiel

De stijging van de consumentenprijsindex bedroeg vorig jaar waarschijnlijk 2¼%. [figuur 2](#) laat zien dat de maandcijfers voor de onderliggende inflatie veel lager waren dan die voor de toename van de index. De inflatie kon derhalve voor een deel worden toegeschreven aan relatief sterk stijgende prijzen van groenten, fruit en energie en aan een toename van de indirecte belastingen. Terwijl de stijging van de consumentenprijsindex in de loop van de tijd lijkt te zijn versneld, is dat met de onderliggende inflatie niet het geval geweest. Integendeel, deze inflatie is in de loop van 1998 en 1999 enigszins afgenomen. Het jaarcijfer voor de onderliggende inflatie lag vorig jaar waarschijnlijk iets beneden de twee procent.

Figuur 2. Stijging consumentenprijsindex en onderliggende inflatie

Ondanks hogere gasprijzen en een sterkere groei van de arbeidskosten wordt voor 2000 een even sterke stijging van de consumentprijsindex geraamd als in 1999 is opgetreden. Hierbij past als kanttekening dat de afschaffing van de omroepbijdrage het inflatiecijfer in 2000 drukt met half procentpunt. De onderliggende inflatie neemt dit jaar licht toe tot iets boven de twee procent.

Begrotingsoverschot

Het begrotingstekort (EMU-tekort) is in 1999 naar verwachting uitgekomen op 0,1% van het bbp. Vooral als gevolg van meevallende inkomsten van de collectieve sector belandde het tekort daarmee op een lager niveau dan in de MEV 2000 werd geraamd. Ook dit jaar ontwikkelen de overheidsfinanciën zich als gevolg van de meevallende economische ontwikkeling gunstiger dan eerder werd verwacht. In de projectie realiseert de overheid, uitgaande van ongewijzigd beleid, een EMU-overschot van 0,3% van het bbp. Bij het geprojecteerde verloop van het EMU-saldo daalt de overheidsschuld in 2000 tot circa zestig procent van het bbp.

Conclusie

Het CPB verwacht dat de Nederlandse economie dit jaar goed blijft presteren. De toename van de consumptie zwakt in de raming weliswaar af, maar daartegenover staat dat de uitvoer aantrekt. Het bbp verliest daarom waarschijnlijk maar weinig aan dynamiek. De groei van de werkgelegenheid vertraagt naar verwachting wat meer, maar blijft hoog genoeg om een verdere daling van de werkloosheid mogelijk te maken.